

Lopend *Vuur*

Onverhard wandelen



Thema: boerenlandpaden

Ontdekkingstocht
rond Gaasperplas

Op pad in
Nationaal Park Hollandse Duinen

Tunneltje bij Leyduin





Mascottes van de redactie

Van de redactie

De redactie gaat dit keer 'de boer op'. Niet om verslag te doen van de protesten tegen de stikstofmaatregelen maar om de balans op te maken rond boerenlandpaden. Hier even geen polarisatie tussen stad en platteland maar juist aandacht voor een manier waarop burgers en boeren elkaar kunnen ontmoeten en er meer wederzijds begrip kan ontstaan. Meer paden over agrarische grond verbeteren de toegankelijkheid van het buitengebied voor de burger als wandelaar. Boerenlandpaden geven de boer een taak op het gebied van recreatie. Als het mogelijk is die rol ook nog eens te combineren met natuurbeheer en landschapsherstel dan kan dat (mits daar een redelijke vergoeding tegenover staat) voor meer bestaanszekerheid van agrariërs zorgen. Een 'win-win', waar zelfs de BoerBurgerBeweging geen speld tussen kan krijgen.

Hoe staat het nu met de boerenlandpaden? Arie de Jong zet op een rij wat de introductie 15 jaar geleden tot heden heeft opgeleverd en werpt een blik op de toekomst. Alice Drenthe onderzoekt van de boerenlandpaden de vindbaarheid in de praktijk.

TeVoet stelt 2022 in het teken van 'Ode aan het onverhard wandelen'. De vereniging organiseert wandelingen in gebieden waar het voortbestaan van dat onverharde wandelen in de knel dreigt te komen of toont het resultaat van succesvolle acties tot behoud van onverharde paden. In dit nummer aandacht voor niet minder dan drie Odewandelingen. Eerst een terugblik op de zomerwandeling door de Krimpenerwaard over de herstelde Steinse Tiendweg. Verder een sfeervolle beschrijving van de wandeling langs de Gaasperplas waar eens de Floriade is gehouden. Tot slot een voorbeeldroute door het noordelijk deel van Meijndel in het Nationaal Park Hollandse Duinen.

Ineke Thierauf belicht in een tweede artikel over de Omgevingswet de betekenis voor de wandelaar. De serie (onverhard) wandelen in Zuid-Holland wordt vervolgd in het decembernummer.

Kijk ook eens op de website van TeVoet. Je vindt er nieuwsberichten, de activiteitenagenda en beschrijvingen van mooie tochten onder de tab Wandelroutes.

Weer veel lees- en wandelplezier gewenst!

Colofon

Lopend Vuur is het ledenblad van de vereniging TeVoet. Het verschijnt drie maal per jaar.

Jaargang 28 • nummer 2 • september 2022

Redactie

Alice Drenthe, Els Harinck, Arie de Jong, Constance Kemperman en Jan Rijnsburger. Verder werkten aan dit nummer mee: Flip Bool, Nico van Delft, Nelleke Don, Niek Fraterman, Jos van der Heide, Veronica Hekking, Eeffien Huizing, Jeroen Jacobse, Susan de Jong, Frans Meijdam, Peter Oosterling, Els Sips, Ineke Thierauf, Johan Zutt. Reacties en bijdragen kunnen worden gezonden naar: redactielopendvuur@tevoet.nl

Vereniging

TeVoet ziet zichzelf als de vereniging voor hoeders van het onverharde pad. TeVoet behartigt in Nederland al ruim 25 jaar de belangen van de recreatieve wandelaar en zet zich in voor behoud, verbetering en uitbreiding van onverharde paden. TeVoet streeft naar een wandelinfrastructuur die goed toegankelijk en bewegwijzerd is en die de mogelijkheid biedt cultuurhistorische en landschappelijke waarden te beleven. De vereniging staat ten dienste van de leden, die vooral lokaal en regionaal als vrijwilligers actief zijn.

Lidmaatschap

Voor het aanmelden van nieuwe leden en voor verhuisberichten: Ledenadministratie TeVoet, Antwoordnummer 47, 3350 VB Papendrecht (postzegel niet nodig), ledenadministratie@tevoet.nl. Bankrekening NL49INGB0000372685 ten name van TeVoet. Het lidmaatschap van de vereniging bedraagt € 17,50 per jaar. Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij vóór 1 december schriftelijk is opgezegd bij de ledenadministratie. Elke opzegging wordt bevestigd. Is de bevestiging niet binnen twee weken door de opzegger ontvangen dan is de opzegging niet bij TeVoet terecht gekomen. TeVoet is erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Bestuur

Jeroen Jacobse (voorzitter@tevoet.nl)
Vacature (secretaris@tevoet.nl)
Nico van Delft (penningmeester@tevoet.nl)
Jan Rijnsburger (bestuurslid2@tevoet.nl)
Ineke Thierauf (bestuurslid1@tevoet.nl)

Regiocontactpersonen

Contactinformatie van de regiocontactpersonen is te vinden op de website van TeVoet <www.tevoet.nl> Vereniging > Regio's

Vormgeving en druk

Obreen Media, Hendrik-Ido-Ambacht
Het volgende nummer van Lopend Vuur verschijnt in december 2022. Inleveren van kopij vóór 1 november 2022 bij: redactielopendvuur@tevoet.nl

Foto omslag: Steinse Tiendweg bij Gouda, Els Sips



- 2 Van de redactie
- 4 Van het bestuur
- 5 Terugblik op de ALV
- 6 Boerenlandpaden: de stand van zaken
- 9 Boerenlandpaden: waar vind je ze?
- 10 De paden op ...
- 11 Ode aan het onverhard wandelen
- 12 Ontdekkingstocht rond de Gaasperplas
- 14 Op pad in Kijfhoek en Bierlap
- 16 Omgevingswet en wandelen (2)
- 18 Regionieuws

Van het bestuur

Wandelland of barricadeland?

Waar moet ik me hier eigenlijk het meest druk om maken? Een gedachte tijdens een inspectie van het pad over de Hoge Dijk in Aalsmeer. 's Avonds, vanwege de hitte overdag door de opwarming van de aarde door intensieve veeteelt en meer. Het waterschap verstevigde de kade met een damwand vanwege de verdroging. En om kwart over 10 is het stil, stil.... Het uur daarvoor vliegt er om de haverklap een lawaaierig vliegtuig over mijn hoofd. Mensen die vluchten naar elders voor een wandelvakantie? Hier misschien te begrijpen, want hoe wil je hier wandelend je rust nog vinden? Ik kom mensen tegen tijdens hun ommetje en al meer dan 25 jaar maakt de Hoge Dijk deel uit van LAW Pelgrimspad. Een logische route door het metropolitane landschap naar de rust van het Groene Hart verliest hopelijk niet de slag met die alternatieve route naar rust via Schiphol. Maar ik ben hier vanwege een barricade, twee onneembare hekken op het pad, geplaatst door aanwonenden waarvan de achterterreinen grenzen aan de kade. Om het pad toekomstbestendig te maken voorzag het waterschap het van halfverharding en hoewel niet bedoeld, komen er nu ook fietsers en brommers en 'onduidelijke types en dieven'. En ja, ondanks uitgebreid voortraject van het waterschap met de omgeving, plaatste men gewoon een degelijk onpasseerbaar hek zonder zich te bekommeren om een vergunning of wettelijke zaken. Want kijk maar naar die boze boeren: barricades werken, toch? Soms..., maar als het aan TeVoet ligt dus niet. In beperkte mate zijn ze als vorm van ongehoorzaamheid en protest van burgers nog wel te begrijpen.

Heel anders is dat toch bij een aap die onlangs uit de mouw kwam. Pier Eringa, voormalig directeur van ProRail, werd geïnterviewd in de Volkskrant (23-7-2022) over hoe het wèl moet met onze democratie. Hij pleit voor meer gezag en macht ten opzichte van de politiek voor directeuren van uitvoeringsorganisaties. Hoe hij dat deed verduidelijkt hij aan de hand van zijn aanpak van onbewaakte spoorwegovergangen. ProRail wilde er van af. 'Op het departement zeiden ze: het risico op ongevallen is nog steeds laag en het kost heel veel, dus helaas pindakaas, we maken daar geen geld voor vrij. Toen zijn we begonnen overwegen af te sluiten met betonblokken. Je zag (...) het sentiment veranderen. En dan is het zo mooi, uiteindelijk geeft het departement je de opdracht iets te doen dat je graag wilde maar niet mocht.' En zo zitten we dus nu met kortzichtig en vaak (te) kostbaar beleid betreffende nabo's met een negatief maatschappelijk rendement. Veiligheidsrisico's worden van het spoor over het hek daarlangs gegooid maar in veel gevallen ook vergroot juist voor de zwakste verkeersdeelnemers. Burgers worden

beknot in hun leefomgeving en aangezet tot die vlucht via Schiphol. Is dit nu een beter functionerende democratie: een uitvoerende overheidsorganisatie die bewust blokkades opwerpt om haar zin door te drijven en daar in slaagt? De bredere en evenwichtige visie op omgevingsbeleid gaat zo verloren. Moeten we dat Eringa kwalijk nemen, het ministerie of het parlement? In ieder geval is het aan organisaties als TeVoet om aan te blijven zetten tot verstandige keuzes. Nee zeggen is vaak het makkelijkst, barricades opwerpen is een kleine stap verder. Voor organisaties zonder fysieke blokkademiddelen zoals TeVoet, die aansturen op "ja" zeggen en ergens voor zijn, blijft het daarom vaak een moeizaam pad. Kansen zijn er gelukkig ook. Blij worden we daarom als leden van TeVoet die weten op te pakken zoals nu het geval is bij de ontwikkeling van een wandelroute rond het Haringvliet of pelgrimsroutes in Friesland.

Jeroen Jacobse, voorzitter

E-mailadressen

Bij het verzenden van mails aan alle leden blijkt met enige regelmaat dat leden een nieuw e-mailadres hebben, waarna alsnog een brief (zonde van de porto) moet worden gezonden, waarin om het nieuwe e-mailadres moet worden gevraagd. Dit zelfde geldt voor verhuizingen die niet worden doorgegeven. De ledenadministrateur wil graag wijzingen in e-mailadres en/of huisadres ontvangen via <ledenadministratie@tevoet.nl>.

Nog een beperkt aantal leden kunnen wij alleen per post bereiken. Krijg je nog steeds alle informatie in je brievenbus en heb je een e-mailadres, dan ontvangen wij dat adres eveneens graag via ons eerder genoemde e-mailadres.

Nico van Delft, penningmeester en ledenadministrateur

GEZOCHT

Secretaris of secretariële ondersteuner

Het bestuur van TeVoet bestaat nu uit maar 4 leden en dat is niet genoeg om alle bestuurstaken van de vereniging goed te kunnen uitvoeren. Noodgedwongen blijven zaken daardoor soms (langer) liggen. Het bestuur heeft dringend behoefte aan versterking in de persoon van een secretaris en doet een oproep om potentiële kandidaten onder onze aandacht te brengen. Acht je jezelf geschikt of ken je iemand die capabel is? Laat het ons weten! Ook met iemand die secretariële taken op zich zou willen nemen zonder een bestuursfunctie te ambiëren komen wij graag in contact. Een reactie of vragen om inlichtingen, kun je sturen naar <info@tevoet.nl>.

Jaarvergadering van 9 april 2022

Een terugblik

In een ruimte in de Tropische Kassen van de Botanische Tuinen in Utrecht, naast het vlinderparadijs, vergadert TeVoet. Na een knalharde donderslag ratelt een winterse hagelbui op het glas. Minutenlang kunnen de aanwezigen elkaar niet meer verstaan. Dat belooft wat voor de middagexcursie! 's Middags is het echter droog en schijnt zelfs de zon.

Na twee jaar coronaleed kan de jaarvergadering weer lijfelijk gehouden worden en is op tijd volgens de statuten. De 23 aanwezigen zijn blij elkaar weer te zien en te spreken. Het enige minpunt is dat nog niemand is gevonden voor de vacature van secretaris. Een vitale en verantwoordelijke functie.

Bij het rondje langs provinciale activiteiten is er ergernis over het verdwijnen van onbewaakte spoorovergangen, terwijl er nooit ongelukken gebeuren bij overgangen waar alleen voetgangers gebruik van maken. Ook zijn er positieve geluiden te horen; vaak komt het er op neer dat die voortkomen uit een goede verstandhouding die is opgebouwd door een belangenbehartiger van TeVoet met ambtenaren van provincie, waterschap en gemeenten. In sommige provincies functioneert een groepje, in andere komt het werk neer op de schouders van één iemand. Dat laatste is kwetsbaar en van alle kanten wordt zo iemand aangemoedigd om wat medestanders te motiveren: vele handen maken lichter werk!

De discussie wordt wat pittiger als het gaat over de begroting. Die is niet sluitend, maar vertoont een tekort en zoals het nu gaat zal dat tekort in de komende jaren niet verdwijnen. De contributie is laag en niet kostendekkend. Wel is in 2021 een lichte ledenwinst geboekt. De kosten stijgen, zodat wordt ingeteerd op de reserves. Er moet wat gebeuren! Een paar mensen gaan de koppen bij elkaar steken hoe effectiever aan ledenwerving gedaan kan worden en het bestuur buigt zich over een wenselijke verhoging van de jaarlijkse contributie. De penningmeester stelt voor het budget voor ledenwerving te verhogen van € 1000 naar € 2500.

Jos van der Heide schetst als trekker van het project 'Ode aan het onverhard wandelen' enthousiast de opzet daarvan. Een voortzetting door TeVoet van een initiatief van Wandelnet. Een plan is in de maak, samenwerken met anderen, zoals Wandelnet, is geboden. Sommigen hopen dat het project ledenwinst kan geven, anderen willen meer

mikken op behoud van onverharde paden.

De bestuursleden Ineke Thierauf en Nico van Delft worden herbenoemd. Nico laat weten zijn laatste periode als penningmeester in te gaan, gelet op zijn leeftijd.

De excursie in Landgoed Oostbroek

Door de goede herinnering van Ineke Thierauf dat zij, toen ze nog werkzaam was in de Uithof, vaak de rust en schoonheid opzocht van Oostbroek, gaan we er nu met TeVoet op af. Het landgoed dankt zijn oorsprong aan de ontginning in de twaalfde eeuw. Het was een moerassig veen, vandaar de uitgang 'broek'. Dit gebied kwam aan een klooster, dat werd gesticht door Keizerin Mathilde, toen ze met haar man (keizer Hendrik V) Pinksteren vierde in de stad Utrecht. Een lange kronkelende stalen brug over een zompig en onbegaanbaar stuk herinnert nog aan haar: de Mathilde-brug.

De kruidentuin stamt nog uit de kloostertijd, van de gebouwen is er helaas geen spoor meer. Bij de reformatie in 1572 vertrokken de monniken en viel het gebied toe aan de stad Utrecht. Het huidige landhuis (1887) is nu het hoofdkantoor van het Utrechts Landschap. Door een gids van het Landschap worden we over het landgoed rondgeleid. We komen daarbij in een normaal afgesloten gebied, waar schuwe dieren geen last horen te hebben van mensen. De gids verzekert ons dat de dassen die er zitten zeker vijf dagen de route zullen mijden waar wij hebben rondgelopen. Bijzonder is dat twintig jaar geleden een waterpartij is uitgegraven die de herinnering moet oproepen aan de tijd dat hier een in de Noordzee uitmondende Rijn-arm liep. In dat meertje zien we een bijzondere watervogel: de dodaars, een kleine fuut. Na een aangename excursie over het landgoed kan de groep de wandeling terug maken naar de Hortus, om daar in de auto of op de bus te stappen.

Arie de Jong; foto's: Ineke Thierauf en Susan de Jong



Boerenlandpaden

Tijd voor een evaluatie

Zo'n jaar of vijftien geleden maakte TeVoet zich sterk om zogeheten boerenlandpaden te ontsluiten. Dat ging even goed, maar toen kwam de klad er in. We doken in de bedoelingen van toen, hoe het stagneerde en wat er aan te doen is om er nieuw leven in te blazen.

Waar hebben we het over? Boerenlandpaden zijn wandelpaden over particulier boerenland. Of in de woorden van Mieke Vellekoop: boerenlandpaden zijn onderdelen van het wandelnetwerk die lopen over in gebruik zijnde agrarische gronden. De boer stelt dus zijn land open, zodat wandelaars er gebruik van kunnen maken. Meestal gelden er enkele beperkingen: de paden zijn in het broedseizoen niet toegankelijk en honden zijn meestal verboden.

Her en der zijn er wandelpaden over particulier boerenland en in sommige streken is er een netwerk van routes over agrarische grond. Soms vormen dergelijke paden een onmisbare schakel in routes, zoals bij het Noord-Hollandpad. Voor wandelaars die graag onverhard wandelen zijn boerenlandpaden belangrijk. De vraag is daarom: Hebben boerenlandpaden toekomst en is er een nieuwe impuls aan te geven? Er zijn drie partijen die niet zonder elkaar kunnen: de wandelaar die graag wil wandelen in het agrarische landschap, een overheid die bereid is er geld in te steken en boeren die hun land willen openstellen.



De oorsprong van de boerenlandpaden

Een eerste initiatief was wellicht de opdracht die Vladimir Mars met zijn Bureau Lopende Zaken kreeg van de Randstedelijke provincies, eind jaren '90, om in het Groene Hart wandelroutes te ontwikkelen. Het idee was om wandelpaden te benutten op particulier boerenland. Dat vroeg om 'medegebruikers-overeenkomsten', waarbij Vladimir met hulp van een notaris uit Woerden contracten opstelde tussen de financier (Rijk, provincie en gemeenten) en de boer. In die tijd was er al veel sympathie voor het genereren van neveninkomsten uit 'groene en blauwe diensten' voor de boer. Contracten over een vergoeding en over voortijdige beëindiging (bijvoorbeeld uitbraak mond- en klauwzeer) werden telkens voor een aantal jaar gesloten. Voor elke meter boerenlandpad kreeg een boer jaarlijks € 0,45 per meter, terwijl er ook een bijdrage werd geleverd voor de investering in kleinschalige voorzieningen, zoals bruggetjes, hekken en overstapjes.



Vladimir Mars herinnert zich dat de meeste animo voor het sluiten van dergelijke overeenkomsten bestond bij jonge boeren en biologisch werkende boeren. Die hadden veel meer oog voor de mogelijkheden van neveninkomsten dan oudere boeren die weinig trek hadden in vreemden op hun land. Zo begon het in het Groene Hart, waarbij vooral de provincies Zuid-Holland en Noord-Holland erg positief waren en er geld voor over hadden. Dat had ook te maken met de inzet van gedeputeerden met sympathie voor het wandelen.

Het idee van wandelpaden over agrarisch land werd opgepikt door Wijnand Duyvendak, Tweede Kamerlid van GroenLinks, die op 15 april 2005 zijn initiatiefnota Wandeloffensief aan zijn medeleden van de Tweede Kamer zond. Harry Benschop deed mee in gesprekken met Kamerleden namens TeVoet en Wandelnet, in de aanloop van een commissievergadering. Hij herinnert zich hoe het op het punt van de boerenlandpaden ging. Ze zaten te praten met Ger Koopmans, toen Tweede Kamerlid voor het CDA, en die vroeg: "Hoeveel moet je ervoor hebben?" Het ging Koopmans niet zozeer om het wandelen, maar om wat extra's te kunnen doen voor boeren. Harry liet weten dat men met een bedrag van € 4 miljoen op jaarbasis erg ver kon komen. Dat schreef Koopmans op in een motie. Het idee werd overgenomen door de minister, Cees Veerman, die toen de uitspraak muntte dat er op afzienbare termijn 1000 kilometer 'nieuw' boerenlandpad moest worden ontwikkeld.

Prachtig idee, maar weerbarstige uitvoering

Op 31 januari 2007 werd bij het dorp Hank in het Land van Heusden en Altena door Cees Veerman het verlengde Oostwaardepad in gebruik genomen, 20 kilometer boerenlandpad. Bij die gelegenheid werd gezegd dat er al 130 kilometer was overeengekomen, een mooie aanzet om in een paar jaar de 1000 kilometer te halen die de minister had voorgespiegeld. Eerder al, in 2006, waren er subsidies voor boerenlandpaden toegekend in Zuid-Holland, in het land van Wijk en Wouden, in de driehoek tussen Leiden, Zoetermeer en Alphen aan den Rijn.

Het Rijk liet de uitvoering graag over aan de provincies, die immers al langer aandrongen op decentralisatie van het budget voor agrarische aangelegenheden, natuur en landschap. De provincies moesten het dus zelf gaan doen of laten doen. Dat resulteerde in het opnemen

van de boerenlandpaden in de afspraken over het Investeringsbudget Landelijk Gebied (2007). De regeling om de ontwikkeling van boerenlandpaden te stimuleren hield in dat er overeenkomsten werden gesloten met boeren voor een periode van zeven jaar.

En toen ging het mis. Niet zozeer met de boerenlandpaden, maar met dat investeringsbudget. Bij het aantreden van het kabinet Rutte I, in 2010, werden drastische bezuinigingen afgesproken op dit investeringsbudget. De toenmalige staatssecretaris Henk Bleker kapte met de afspraken met de provincies. Hij haalde de gedecentraliseerde middelen niet terug: de provincies hielden de verantwoordelijkheid, maar wel met een sterk verlaagd budget. De provinciebesturen waren des duivels, maar ze moesten het slikken. Dat ging vooral ten koste van uitgaven voor natuurontwikkeling, maar ook recreatieve zaken zoals de boerenlandpaden waren in het geding. De afspraken die al met boeren waren gemaakt werden uiteraard nagekomen, maar in verschillende provincies bleef het daarbij. Sommige provincies gingen nog wel door (Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland), andere (Gelderland, Utrecht) ontwikkelden een eigen regeling voor



de klompenpaden.

Het doel en het middel

Boerenlandpaden zijn geen doel, maar een middel, zo verzekerde Harry Benschop mij. Wat je wilt bereiken is een aaneengesloten en dekkend stelsel van (onverharde) paden dat aantrekkelijk en beschikbaar is voor de wandelaar. Het maakt niet uit wie de eigenaar is, het gaat om de wandelaar. Gaat het om boerenland, dan is het de vraag of de eigenaar trek heeft in vreemden op zijn of haar land. Zelden doet hij of zij dat voor niets. Hoe dan ook: het openstellen van boerenlandpaden kun je, vanuit de wandelaar bekeken, zien als onderdeel van het grote wandelnetwerk.

Voor boeren en hun belangenbehartigers gaat het niet in de eerste plaats om het wandelen. Zij kunnen het zien als een bijkomende verdienste (veel boeren hebben het niet breed) en als promotie voor de agrarische sector. Ook

zijn er boeren die nevenactiviteiten hebben (zoals een weidewinkel) en dan is het een goed idee dat je er makkelijk kunt komen. Bovendien zorgt wandelen in de omgeving voor meer aantrekkingskracht. Een klacht die je wel hoort, is dat sommige wandelaars het verbod negeren om met een hond op boerenland te komen.

Waar kan het nog: wandelen over boerenland?

Waar het begon in 2006, in het Land van Wijk en Wouden, bleven de boerenlandpaden bestaan. Er kwamen zelfs nieuwe bij, zo vertelde Ed de Meijer, tot 2017 bestuurslid bij de Vereniging Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Wijk en Wouden, daarna opgegaan in de Coöperatie De Groene Klaver (een fusie van vier verenigingen van boeren met hart voor de natuur). Met wat zoeken vind je nog wat boerenlandpaden, zoals in de Ooijpolder (bij Nijmegen). Ook op Texel kun je terecht, op routes die deels over boerenland gaan, via de website van de agrarische natuur- en landschapsvereniging De Lieuw. Het meest in het oog springen echter de klompenpaden in de provincies Utrecht en Gelderland.

De praktijk

In Utrecht en Gelderland zijn in 2002 de zogenaamde klompenpaden ontstaan. Die term is bedacht voor het openleggen van wandelmogelijkheden waarbij gebruik wordt gemaakt van kerkpaden, paden over boerenland of ander particulier terrein. Veel klompenpaden vormen een combinatie van wandelen over bestaande openbare voetpaden en paden over particulier terrein. Als je de kaart bekijkt van de klompenpaden in deze provincies, gaat het om indrukwekkend veel mogelijkheden, zij het dat het allemaal min of meer gesloten kleine netwerken zijn in één of enkele gemeenten. Zo heeft men in Utrecht te maken met zo'n 25 van die netwerken. Aan elk netwerk is een groep vrijwilligers en een padcoördinator verbonden. Al met al zijn er alleen al in de provincie Utrecht ongeveer 470 vrijwilligers actief, terwijl er zelfs mensen op de wachtlijst staan. Dat werd me verteld door Willemijn van Hees, werkzaam bij Landschap Erfgoed Utrecht. Zij bevindt zit op een draaipunt van de provincie Utrecht die er geld in steekt en van de gemeenten die het geld op tafel leggen voor aanleg en voorzieningen en het aansturen van de vrijwilligersgroepen. In Zuid-Holland is de ooit door minister Veerman bedachte regeling tot op de dag van vandaag in stand gebleven. Mieke Vellekoop, tot 1 juli werkzaam bij de provincie Zuid-Holland, vertelde dat er in die provincie 95 kilometer boerenlandpad is, vastgelegd in tientallen contracten voor telkens 7 jaar, met een vergoeding van jaarlijks € 0,45 per strekkende meter. Sommige contracten zitten al in een derde periode van 7 jaar. Die contracten worden georganiseerd door de Agrarische Natuurverenigingen, zoals De Groene Klaver, en dan afgewikkeld door de provincie. In Zuid-Holland ziet men de boerenlandpaden als schakels in het totale wandelnetwerk. Uiteraard kun



je er ommetjes van maken, waarbij je gebruik maakt van paden over agrarische grond, maar dit soort schakels is ook opgenomen in lange afstandsroutes en streekpaden. In Noord-Holland gaat het ongeveer eender als in Zuid-Holland, alleen is daar de spil gelegd bij het routebureau van Recreatie Noord-Holland. In deze provincie gaat het om ongeveer 110 kilometer boerenlandpad. In Zeeland laat de website van de Stichting Landschapsbeheer Zeeland weten dat daar 112 kilometer boerenlandpad is opgenomen in het wandelnetwerk van Zeeland dat in totaal 2745 kilometer wandelpaden telt. Kijk je naar de andere provincies, dan is er weinig te beleven, of het kan in elk geval niet worden opgemaakt uit de websites van de provincie of andere organisaties in die provincie. Regelingen (met een pot geld en vaak met medefinanciering door anderen) die wél bestaan in Zuid-Holland, Utrecht, Gelderland, Zeeland en Noord-Holland, kom je niet tegen in de andere provincies. De bestaande regelingen vertonen onderling verschillen en buiten de samenwerking van Utrecht en Gelderland (met een gemeenschappelijke website voor de klompenpaden) is er geen samenwerking tussen de provincies.

De toekomst van de boerenlandpaden

Zonder subsidie valt te vrezen dat er van wandelen over boerenland weinig overblijft. Om de investeringen voor kleinschalige voorzieningen te bekostigen is er een bijdrage van provincies en gemeenten noodzakelijk. Het is nodig dat er bij deze instanties een budget is om deze kosten te dekken en een ambtenaar die de ruimte heeft of aan anderen de ruimte geeft om met boeren afspraken te maken. Het gaat om allerlei instanties, met regels, contracten en potjes met geld, alsmede de bijbehorende verantwoording, om dit allemaal mogelijk te maken. Misschien verklaart dit waarom het niet overal in Nederland werkt. Je bent afhankelijk van allerlei instanties en mensen met eigen regels, subsidievoorwaarden, procedures en beleid. Ook in de toekomst blijft dit een fragiel bouwwerk. Zou het mogelijk zijn een nieuwe impuls te geven aan het ontwikkelen en overeind houden van de boerenlandpaden? Of zou het een idee zijn de aanpak via de klompenpaden in Gelderland en Utrecht voor te houden aan de tien andere provincies?

Arie de Jong, tekst en foto's; met dank aan Harry Benschop, Vladimir Mars, Ed de Meijer, Mieke Vellekoop en Willemijn van Hees

Niet alleen wandelaars helaas...

Ed de Meijer, oud-bestuurslid van De Groene Klaver, wijst op de zorgen die boeren soms hebben van mensen die er lak aan hebben dat de boerenlandpaden alleen bestemd zijn voor wandelaars en dat je er in het broedseizoen geen gebruik van mag maken. Daarnaast geldt vrijwel altijd een verbod om honden mee te nemen op de paden. Ook vanwege een parasiet die in hondenuitwerpselen voorkomt en die bij koeien een vroeggeboorte kan veroorzaken. Toen er veel restricties waren door corona en veel mensen een frisse neus gingen halen, bleek dat er niet alleen hondenbezitters waren die de verbodsborden negeerden, er waren ook mountainbikers die het een uitdaging vonden en mensen op motoren. In zijn gebied blijven de boeren gemotiveerd en willen er ook in de toekomst mee doorgaan, maar soms haakt een boer af en moet de route worden verlegd.



10% KORTING
op uw Wandeluitrusting

Voor leden
van: 
VERENIGING VAN WANDELAARS

Bij uw wandelspecialzaak
Antilope Outdoor
Cortgene 9, Alblasserdam
078 - 785 03 51
www.antilopeoutdoor.nl

Deze bon is geldig tot 31 December 2022

Op zoek naar de boerenlandpaden

Een kijkje op internet

Ook zin gekregen om eens over een boerenlandpad te gaan wandelen? Maar waar liggen die paden? Helaas bestaat er geen overzicht van boerenlandpaden in Nederland.

Ik begin op de website van Wandelnet. Er blijkt geen apart selectie criterium 'boerenlandpad'. Ik neem daarom maar 'natuurpad'. In de lijst staan 7 boerenlandpadroutes. De routes staan op de kaart, maar de links naar de route informatie blijkt niet te werken. Het blijken allemaal routes te zijn van Wijk en Wouden, een Vereniging voor



Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, en ze liggen in het gebied tussen Leiden - Alphen ad Rijn – Zoetermeer. De routes blijken wel vermeld, maar de links naar de informatie blijken niet te werken. Met wat verder zoeken kom ik uiteindelijk uit op de website van de coöperatie De Groene Klaver (<www.degroeneklaver.nl>) Op een kaart staan de verschillende routes ingetekend. Naast een te downloaden folder (met kaartje) en een gpx-track voor de gsm, is er ook informatie over de boerenbedrijven in deze regio te vinden. Aangegeven is ook welke trajecten over een boerenlandpad gaan.

Een andere partner in de coöperatie, de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging (ANLV) Geestgrond (<www.anlvgeestgrond.nl>), heeft op haar website ook heel veel wandelinformatie, bv over ommetjes waarbij gedetailleerde informatie over verhard/onverhard wordt gegeven. Er zijn meer van deze agrarische verenigingen die wandelroutes over boerenlandpaden hebben ontwikkeld. Voorbeelden: <www.delieuw.nl> op Texel en <www.maashorstboeren.nl> in de regio Uden. ANLV Vockestaert heeft in samenwerking met andere organisaties in de Midden-Delfland vijf boerenwandelpaden ontwikkeld, die tegenwoordig worden beheerd door Staatsbosbeheer (voor de links naar de paden: <www.vockestaert.nl>).

In een Special Wandelen op Boerenlandpaden (uitgave van Wandelnet en Landwerk van ruim 10 jaar geleden) vind ik ook stukjes over andere initiatieven. Aanknopingspunt om te kijken wat daar nog van te vinden is. In het dorp Witteveen (in Drenthe) werd een ommetje over het boerenland van boer Horsting gemaakt. Deze route blijkt nog steeds te bestaan. Op <dorpwitteveen.nl/meer-over-witteveen> meer info en een prachtige routegids. Voor het onderhoud krijgt de vrijwilligersgroep hulp van Staatsbosbeheer. Veel boeren(verenigingen) zijn samenwerkingsverbanden aangegaan met andere organisaties voor het beheer en de promotie. Zo zijn vier routes over boerenlandpaden in de Ooijpolder en Groesbeek 'ondergebracht' bij visitNijmegen: <www.visitnijmegen.com/berg-en-dal/wandelen> . Even naar beneden scrollen op de website, onderweg kom je ook een interessante pagina met struinroutes tegen! Voor de vier boerenlandpaden heb je wel een app nodig (RoutAbel) en moet je de routebeschrijving kopen. Maar op de website staat de route ingetekend op de kaart, dus je kunt hem overnemen.

De twaalf door de Flevolandse boeren ontwikkelde routes onder de naam Op de Kuierlatten zijn te vinden bij Landschapsbeheer Flevoland: <landschapsbeheerflevoland.nl/activiteiten/op-de-kuierlatten>). Prachtige informatiefolders die de betrokkenheid van de boeren laten zien.

Ook Den Hâneker, de oudste Natuur- en Landschapsvereniging van Nederland (Alblasserwaard/ Vijfheerenlanden), was actief betrokken bij het initiatief van de boerenlandpaden. De boerenlandpaden lijken allemaal opgenomen te zijn in het wandelnetwerk. Op haar website (<denhaneker.nl/recreatie-toerisme>) verwijst ze voor de routes door naar andere organisaties. Het Schaapskooipad (ondergebracht bij de Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden) ademt nog de sfeer van een echte boerenlandpadwandeling. Alleen al het lezen van de folder is genieten.

Paden die over particulier terrein gaan zijn altijd wat 'onbetrouwbaar': de eigenaar kan van het ene op het andere moment besluiten het pad af te sluiten. Veel boerenlandpaden blijken inmiddels opgenomen te zijn in wandelnetwerken, in LAW's of Streekpaden. Dat geeft ze toch een meer beschermde status. De websites van de initiatiefnemers geven vaak nog heel interessante en mooie achtergrondinformatie. Op de website van TeVoet worden een aantal websites met interessante achtergrondinformatie vermeld (onder het tabblad Wandelroutes/Routes van anderen).

Alice Drenthe; foto's Niek Fraterman en Els Sips





De paden op...

Wandelen in Zeeuws-Vlaanderen - Els van den Kerkhof - Hans Corbijn - Chris Louwerse

Na de Walcherse wandelingen komt nu Zeeuws-Vlaanderen aan de beurt met veertien afwisselende wandelingen. Niet gemarkeerd in het veld, maar gebruikmakend van de netwerken en de LAW's Grenslandpad en Kustpad. Dit grensgebied was vaak strijdtoneel, denk aan de 80-jarige oorlog, de Spaanse Successieoorlog, de twee wereldoorlogen en de eeuwige strijd tegen het water. Dit alles komt aan bod in de vorm van forten, linedijken, vestingsstadjes, smokkelroutes en grenspalen. Vrij recent is een route in het nieuwe getijdennatuurgebied Waterdunen (bij Breskens), lekker nat is het wandelen door oernatuurgebied het Verdrongen land van Saeftinghe en spectaculair is het zicht op de giga-containerschepen vanaf het sluisencomplex van Terneuzen. Afwisseling genoeg. Een minpunt van de gids is de soms onleesbare achtergrondtekst: een kleine oranje letter op een zachtgele ondergrond leest niet lekker. Pluspunt is dat alle routes een korte en een lange(re) variant kennen.

gegarandeerdonregelmatig.nl € 17,95

De mooiste netwerk wandelingen Zeeland - Harry Benschop

Zeeland is meer dan strand en duinen en dat laat Benschop je zien. Vijftien wandelingen (van 8 tot 17 km) zijn mooi verspreid over alle eilanden (ook Tholen is niet vergeten) met twee keer een uitstapje over de Belgische grens. Minimaal 50% onverhard, wat ook is aangegeven op de heldere, topografische routekaartjes. Geen routebeschrijvingen in deze serie, want je loopt via knooppunten in een wandelnetwerk. Provincie en Landschapsbeheer Zeeland hebben hun best gedaan om de wandelaar van dienst te zijn. Omdat het openbaar vervoer hier en daar te wensen overlaat, is gekozen voor rondwandelingen. Spaanse manschappen die door het ondiepe Zijpe lopen en Duiveland veroveren, veerdiensten die komen en verdwijnen, een weegbrug die herinnert aan suikerbieten, ijsvogels en het Watersnoodmuseum. En dat allemaal op het Ouderkerkse Kreekpad. Elke route kent zo z'n verhaal, kort en bondig en zeer uitnodigend beschreven. GPS-tracks zijn te downloaden op de website, maar de gids past gewoon in de jaszak.

uitgeverijelmar.nl € 14,99

Klooster Claercampad - Fokko Bosker

St.-Jabik is de Friese startplaats voor de route naar Santiago de Compostella, de bekendste pelgrimsroute van Europa. Bosker laat zien dat je Fryslân niet hoeft te verlaten voor een pelgrimstocht. In dertien etappes (samen 240 km) beschrijft hij de (cultuur)geschiedenis van de Friese Waddendelta. Kloosters, bisdommen, kwelders, terpen, ingedijkte geulen, en maken er allemaal deel van uit. De uitgebreide beleving van deze wandeltocht - met actuele waarnemingen (veel vogels) en achtergrondinfo - is geschreven in de ik-vorm. Thuis op de bank loop je lekker met Bosker mee. De routebeschrijving per etappe is heel compact en volgt veelal de knooppunten van het Friese wandelnetwerk (marrekrite.fr). Een helder kaartje en veel tips voor horeca en overnachten (ook in of bij de kerk) completeren de route. Naast het pelgrimspad zijn nog extra wandelingen en ook fietsroutes opgenomen. Dat alles resulteert in een gids van 264 pagina's. Meer een kloostermop, niet om mee te nemen.

bornmeer.nl € 19,90

De om, een wandeling - Willem Jan Otten

Sinds de corona-tijd verschijnen er naast wandelgidsen ook veel boeken over wandelen, bijvoorbeeld in de serie Terloops van uitgeverij Van Oorschoot. Bekende schrijvers blijken ook wandelaars en maken ons daar deelgenoot van. Joyce Roodnat (schrijver en journalist) gaat terug naar haar jeugd in Betondorp en loopt de wandelingen die ze met haar moeder maakte na onder de titel Met moeder mee. Het zijn geen recreatieve wandelingen, maar de noodzakelijke loopjes naar school, Simon de Wit en de bieb. Veel reflectie op haar moeder, en daarnaast ook aandacht voor de architectuur van toen en nu. Willem Jan Otten (dichter, schrijver) kent wel een echte wandelroute namelijk een rondje Sloterplas en noemt dat De Om. Het is zijn dagelijkse route die zowel links- als rechtsom gemaakt kan worden. Al observerend aan alles wat er voorbij komt, komen associaties naar boven met boeken, gedichten en films. En daar volgt dan weer een korte uitwijding over. Zo kom je van een Rocky-film naar enkele dichtregels van Borges. In deze serie zijn inmiddels al twaalf boekjes verschenen, van Texel tot Zweden wordt er Terloops gewandeld.

vanoorschoot.nl € 12,50

Ode aan het onverhard wandelen

Een tussenstand

Dit jaar organiseert TeVoet een aantal begeleide wandelingen, onder de noemer Odewandeling, om aandacht te geven aan de voordelen van onverhard wandelen en de noodzaak tot het behoud van onverharde paden. Hieronder een terugblik op de wandeling vanuit Gouda Goverwelle. Op de volgende pagina's een voorproefje van de Odewandeling Gaasperplas en een voorbeeld van een vrijwel geheel onverharde route door de duinen bij Wassenaar, genaamd Odewandeling Kijfhoek en Bierlap. Deze laatste is het beste individueel te lopen is.

Odewandeling Gouda Goverwelle

16 juli was een ideale dag voor een Odewandeling: zonovergoten, soms een verkoelend windje en schilderachtige wolkenpartijen. Na aan het begin de oversteek, met een trekpuntje, wachtte de wandelaars de Steinse Tiendweg. En die stelde zeker niet teleur. De graskade was pas gemaaid en vanaf de oevers aan de overkant werd de groep gadeslagen door nieuwsgierige koeien en een luierende zwanenfamilie. Na Hekendorp leidde een andere tiendweg via Haastrecht weer naar het beginpunt. Onderweg vertelde gids en organisator Lia Trimp het nodige over de geschiedenis van o.a. de Steinse Tiendweg en de Oude Hollandse waterlinie. Ook stond zij stil bij de aanhouding door de Patriotten van Wilhelmina van Pruisen, echtgenote van stadhouder Willem V, in de buurt van Goejanverwellesluis. Lia, bedankt voor de mooie wandeldag!

Steinse Tiendweg

Deze tiendweg tussen Gouda-Goverwelle en Hekendorp is reeds jaren een belangrijke wandelverbinding in de Krimpenerwaard. Aan het begin van deze eeuw verkeerde de graskade in een erbarmelijke staat. Op sommige plekken waren zulke grote gaten ontstaan dat het voor wandelaars, zeker in natte periodes, ronduit gevaarlijk werd. Genoeg reden voor TeVoet Z-H om een op herstel gerichte lobby bij de provincie en gemeenten te starten. Na een excursie met een gedeputeerde naar de tiendweg ging het balletje rollen. Er werd een projectplan gemaakt en financiering geregeld. In januari 2006 werden de werkzaamheden symbolisch gestart door een aantal scheppen grond op de kade te



gooien. Op 1 september van dat jaar was de klus geklaard en kon de opgeknapte tiendweg feestelijk worden geopend. Dankzij de toepassing van een oude techniek met rijshout was het zelfs mogelijk om op het budget te besparen en

Om te lopen

Deze rondwandeling met als start- en eindpunt NS-station Gouda-Goverwelle heeft een lengte van ca. 15 km en is ongeveer 70% onverhard, eventueel in te korten tot 8 km. door vanaf Hekendorp de bus te nemen. Er is horeca in Hekendorp en Haastrecht. Meer informatie met een uitgebreide routebeschrijving is te vinden op de website onder <Wandelroutes> TeVoet Ode-Wandelroute 032 Krimpenerwaard (ZH)>

dat geld elders in Z-H aan wandelen te besteden. Dankzij deze succesvolle actie van TeVoet is de Steinse Tiendweg voor wandelaars behouden gebleven. Zo maakt o.a. LAW Pelgrimspad (traject Amsterdam – Den Bosch) er gebruik van. De Steinse Tiendweg behoort zonder twijfel tot de Canon van onverharde paden in Zuid-Holland.

Jan Rijnsburger; foto's: Els Sips

Trage Paden en 'Maand van het Onverhard Wandelen'

In LV 04-2022 heeft Erwin Kamp, lid van Provinciale Staten van Utrecht, een pleidooi voor Trage Paden gehouden, zoals kerk- en jaagpaden. Inmiddels is in de provincie Utrecht een inventarisatie van deze paden gestart. Iedereen die een vergeten kerk- of jaagpad kent, is gevraagd dit te melden. Met de verzamelde informatie zal een werkconferentie met alle betrokken partijen worden georganiseerd. Doel van de werkconferentie is te zoeken naar mogelijkheden voor behoud, onderhoud en gebruik van de kerk- en jaagpaden.

Ankie van Dijk, directeur van Wandelnet: "De oproep van provincie Utrecht sluit helemaal aan bij de 'Maand van het Onverhard Wandelen', die Wandelnet dit najaar weer organiseert. Wandelaars houden van smal, kronkelig, onverhard, klaphekjes en overstapjes. Ook zijn kerk- en jaagpaden belangrijk voor een fijnmazige wandelinfrastructuur. Een goed voorbeeld doet goed volgen, toch? Het zou dan ook mooi zijn als meer provincies zich bij het Utrechtse initiatief gaan aansluiten."



Odewandeling Gaasperplas

Over wilde, onverharde paden

De enkele reiziger die met ons metrostation Gaasperplas verlaat is al snel verdwenen in de groene en tegelijk lege omgeving van het rustigste station van metrolijn 53. Naamgever van het station is de waterplas die overbleef na de zandwinning voor de woonwijk Gaasperdam, die op haar beurt haar naam dankt aan het riviertje de Gaasp. In 1982 moet het hier vele maanden een drukte van belang zijn geweest. Tegelijkertijd met de opening van de metrolijn in 1977 begon Amsterdam met de aanleg van het Gaasperpark, waar de tweede Amsterdamse Floriade zou worden gehouden. Nagenoeg geen enkele attractie, beeld of gebouw herinnert nog aan deze wereldtuinbouwtentoonstelling naar het ontwerp van het team van tuinarchitect J.W. van der Meeren. De uitkijktoren verdween een jaar later naar Duitsland en het planetarium naar Artis. Een congrescentrum nam zijn intrek in het leegstaande planetariumgebouw.

Onverhard wandelen

Wat wil Amsterdam eigenlijk met de Gaasperplas? Over de ideeën en wensen daaromtrent lopen de meningen sterk uiteen zoals blijkt uit de inspraaknota. Dat het vanwege een permanent gebrek aan een toereikend onderhoudsbudget een opknopbeurt nodig heeft, wordt door weinigen bestreden.

Binnen het thema 'Ode aan het onverhard wandelen' organiseert TeVoet wandelingen in gebieden waar het voortbestaan van dat onverharde wandelen in de knel dreigt te komen. Rondom de Gaasperplas en in het park zal fijnmazige padenstructuur weliswaar niet verdwijnen als Amsterdam eenmaal haar Toekomstplan 2021 heeft vastgesteld. Toch zal de sfeer aan de boorden van de plas een andere worden na bijvoorbeeld de aanleg van het fietsrondje direct langs de waterkant. Een deel van de wandelpaden wordt rechtgetrokken en breder gemaakt, zodat ze ook geschikt zijn om te skeeleren en voor mindervaliden. Struinen blijft echter mogelijk verzekert de gemeente in de inspraaknota.

Op een tweetal zaterdagen in de eerste maanden van dit jaar namen wij ter voorbereiding de metro naar station Gaasperplas. Zowel op het perron als in de veel lager gelegen stationshal staan kleurige bakstenen beelden in de vorm van tassen, koffers en andere bagagestukken van Antoine Mes. We steken met de hooggelegen opstelsporen van de metro rechts het plein over en staan na nauwelijks honderd meter al 'in het groen'. Ideaal. De Floriade mag dan veertig jaar geleden zijn, toch valt op hoe imposant de bomen in het park zijn geworden. Dat is te danken aan de vooruitziende blik van tuinarchitect Van der Meeren, die direct na het besluit de Floriade in Amsterdam Zuidoost te



organiseren begon met bomen neer te zetten die al een jaar of vijftien oud waren.

Op een rondje Gaasperplas mag een kleine speurtocht naar wat rest van de weelderige tuin behorend bij het toenmalig Japanse paviljoen niet ontbreken. Te midden van bamboebossen vinden we een hele grote steen en kijken we uit op een Monet-achtig bruggetje dat tussen de moerascypressen ligt.

Broodje op de heuvel

Aan het eind van de spoordijk met de opstelsporen buigt het wandelpad naar rechts en lopen we richting de plas waar we linksaf slaan. We volgen de paden zo dicht mogelijk langs het water. Na het brugje in het Meibergpad houden we rechts aan om al struinend over de oever verder te gaan. Bij wandelknooppunt 55 verlaten we de plas en slaan we linksaf een onverhard pad in en volgen we enige tijd de markering van de Gaasperzoomroute (groene pijltjes), onderdeel van het Wandelnetwerk Noord-Holland. Als we een bocht naar rechts hebben gemaakt lopen we een stukje langs de provinciegrens met Utrecht. Verderop beklimmen we een kunstmatige heuvel. Verrassend dat die paar meter hoogteverschil een weidse blik over het landschap mogelijk maken. Het is ook een prima plek om de meegebrachte broodjes aan te spreken, want horecavoorzieningen heeft de Gaasperplas niet. Ja, in het zomerseizoen een koffiekar op het parkeerterrein Driemondweg nabij de zuidoever. Kinderen en families kunnen terecht bij speelparadijs Ballorig Amsterdam Gaasperplas.



Kom, we gaan en slaan bij het bereiken van het fietspad linksaf. Zodra het Gaasperzoompad een brede watergang

heeft gekruist gaan we het onverharde pad op naar links en wandelen met het water links van ons verder. Helaas; een stevig hoog hek laat ons geen andere keuze dan om het omheind gebied te lopen. We vermoeden het al. Groengebied Amstelland heeft de watergangen in het gebied recent uitgebaggerd en laat hier de specie zeker tot eind 2023 rijpen tot vruchtbare grond. Eenmaal voorbij het depot zoeken we nog eventjes de waterkant op om daarna terug te keren naar het fietspad.

Gasconne koeien

Al snel takt naar rechtsvoor een onverhard paadje af dat evenwijdig aan het Gaasperzoompad blijft lopen. Het voordeel is ook dat het pad op de kruin van een klein dijkje ligt, zodat je beter de witgrijze Gasconne koeien tussen de hoge struiken kunt zien grazen. Sinds 2013 graast in de Gaasperzoom la reine des Pyrénées, de koningin van de Pyreneeën, die goed is bestand tegen harde weersomstandigheden. De grote grazers worden verzorgd door koeienvrijwilligers, in samenwerking met de boer van de Lindenhoff, boerderij in Baambrugge. Als we het veerooster zijn gepasseerd staan we op de Hollandse Kade en is het gedaan met de wilde, onverharde smalle wandelpaden van de Gaasperplas. Op een informatiebord lezen we dat de dames en hun stier een eigen facebookpagina hebben. Een aanrader zijn de filmpjes over deze grote grazers.



Die Hollandse Kade was de vroegere grens tussen het Graafschap Holland en het Bisdom Utrecht ('t Sticht). Beide hadden hun eigen dijk die in de middeleeuwen tot één kade werd samengevoegd. Het gebied behield bijzondere trekjes: een tweetal evenwijdig lopende, brede grasdijken. Tegenwoordig vormt het de grens van Noord-Holland en Utrecht en Amsterdam en Abcoude. We volgen de kade tot bij een brugje naar links. Ook de grens buigt mee.

Het dak van Landgenoegen

Na zo'n twee km staan we bij de Abcouderstraatweg. Alvorens deze over te steken maken we eerst nog een groen ommetje over het terrein van de natuurvereniging De Ruige Hof. Uiteraard gaat het over onverharde paden. Aan die straatweg ligt trouwens een boerderij-met-een-verhaal. In 2016 nam een groep krakers de zwaar vervallen boerderij Landgenoegen in bezit. Een van hun eerste daden

was het aan de gevel aanbrengen van een reuzengrote Delftsblauwe tegel en konden passanten genieten van hun motto: 'Het dak is wat stukkelig, maar wij zijn gelukkig'. Als we tenslotte de straatweg zijn overgestoken en een stukje langs het Abcoudermeer zijn gelopen verleggen we de koers naar de gebouwen van golfbaan De Hoge Dijk, waar ook niet-golfers van harte welkom zijn bij de brasserie.



De brede, onverharde toeleidende paden zijn omzoomd met goed onderhouden knotwilgen.

De laatste onverharde paden op deze afwisselende wandeling door het grensgebied van Amsterdam-Zuidoost gaan door een kleine siertuin en over een paar met bruggetjes verbonden ruige eilandjes. Tussen de hoog opschietende struiken en bomen zien we een Tjasker staan. Met dank aan de Friezen, is dit een van Nederlands kleinste windmolens.

Even plotseling staan we op het brede, geasfalteerde Broekzijdsche pad. Linksaf, een laatste kilometer en dan ligt het vernieuwde voorplein van het station Holendrecht aan onze voeten.

Renée van der Haar en Peter Oosterling, tekst en foto's

Om te lopen

De wandeling van ± 15 km start bij het eindpunt van metrolijn 53 (= station Gaasperplas) en eindigt bij station Holendrecht, zowel metro- als treinstation.

De routebeschrijving is te vinden op de website onder Wandelroutes>TeVoet Wandelroute 033.

Bij de brasserie van golfclub De Hoge Dijk zijn wandelaars welkom, verder geen horeca. Bij regen kunnen de paden modderig zijn.

Ook is het mogelijk een rondwandeling langs de plas te maken van 9 km. Begin- en eindpunt metrostation Gaasperplas.

Deze beschrijving (met routekaart) staat op de website onder Wandelroutes>TeVoet Wandelroute 036.

Odewandeling Kijfhoek en Bierlap

Twee bijzondere duingebieden bij Wassenaar

Het Nationaal Park Hollandse Duinen, het landschapspark tussen Hoek van Holland en Hillegom kent twee stukken met elk een eigen landschappelijke en cultuurhistorische waarde. Ze vormen een bijzonder duingebied met pittige, heuvelachtige paden. De naamgevers van deze gebieden zijn de boerderijen die er stonden: Kijfhoek (een plek waar vermoedelijk geruzied werd over het bezit) en Bierlap ('beerplek', een plaats met modderige bodem).

Na de ijstijd

De Hollandse duinstreek is ontstaan na de laatste ijstijd, het Weichselien. Toen de zeespiegelstijging na die ijstijd tot een einde kwam, zo'n 5.000 jaar geleden, ontstond het gesloten Hollandse kustlandschap. Op de toenmalige kustlijn ontstonden de Oude Duinen, verder naar het binnenland het veengebied. Dat veengebied was te moerassig en zompig voor menselijke bewoning, maar de eerste mensen konden zich wel vestigen op de hoger gelegen duinen, op kreekruigen en rivieroeveren. Het duinzand was niet erg vruchtbaar, maar op de strandvlaktes tussen de duinen met enige klei- en veenafzetting – en zoet regenwater – kon je voedsel verbouwen en vee houden. In de begroeiing op de duinen leefde veel wild en op zee en in de veenplassen kon worden gevestigd. Voor kleine gemeenschappen was het hier goed leven!

Jonge Duinen

Rond het jaar 1.000 deden zich belangrijke klimatologische veranderingen voor. De maatgevende richtingen van zeestromen en wind kwamen anders te liggen, waardoor de duinstrook zeewaarts uitgroeide en de Jonge Duinen ontstonden. En toen in de 13de eeuw de windmolen werd geïntroduceerd en de waterbouwkundige technieken van het dijken bouwen waren verbeterd, kon het veengebied geschikt worden gemaakt voor landbouw en bewoning. Het duingebied werd daarvoor minder belangrijk, zodat de graaf van Holland grote delen als jachtgebied in bezit kon nemen. Zo bleef het duingebied Meijndel (tussen Den Haag en Katwijk) lange tijd vrijwel onveranderd: een groot, groen, ongerept jachtgebied waar de natuur vrij spel had.

Ontginning

Na de Napoleontische tijd verviel het grafelijk jachtprivilege en kwam het gebied vrij voor verdere ontwikkelingen. Meijndel werd onderverdeeld in een groot aantal landgoederen, waarvan de ontginning werd overgelaten aan nieuwe eigenaren. Op de strandvlaktes werd begonnen met nieuwe landbouwprojecten als het kweken van kruidachtige en medicinaal waardevolle stinzenplanten zoals berberis, wegedoorn, duindoorn, parnassia, lijsterbes en sering. Op de duinen werd onderzocht of er een rendabele houtproductie mogelijk was met dennen, berken, eiken, populieren en abelen. Het resultaat: een rijk geschakeerd tuin- en bosgebied.

Veeteelt, akkerbouw en vrijwel alle bijbehorende boerderijen zijn allang verdwenen, maar tijdens de wandeling zie je er nog de sporen van zoals uitgevlakte akkertjes, bomen op lijn uit de oude boomgaarden en landbouwpaden.



Infiltratiegebied

Den Haag kreeg sterke behoefte aan schoon drinkwater, wat extra duidelijk werd door de cholera-epidemie uit 1866. Duinwater was daarvoor zeer geschikt en Meijndel bezat dat in die tijd volop. Maar de vraag groeide zó sterk dat de natuurlijke aanvoer door neerslag onvoldoende bleek en het gebied verdroogde: er was infiltratie met rivierwater nodig. Kijfhoek en Bierlap werden daarom samengebracht tot infiltratiegebied en afgesloten voor grootschalig gebruik om vervuiling te voorkomen. Door deze afzondering heeft de natuur zich prachtig kunnen ontwikkelen: flora en fauna gedijden in alle rust.

Alle kenmerken van bovengenoemde historie zijn tijdens de wandeling te zien: je loopt over en tussen de Jonge Duinen, over de strandvlaktes met sporen van landbouw uit een grijs verleden, tussen de grote grazers en (als je het treft) veel reeën, door bijzondere begroeiing en zeldzame planten.



En omdat de toegang beperkt wordt gehouden alles in een grootse stilte! Zeker op een doordeweekse dag.



Een impressie van het gebied

Vanaf de parkeerplaats Kievitsduin wandel je eerst landgoed Kijfhoek op. Je loopt tussen en over de jonge duinen: mooi steil en hoog. Waar de laagste punten zo'n 3 m boven NAP liggen, reiken de duintoppen hier tot zo'n 25 m daarboven. Vrij snel (bij knooppunt 2) kom je bij het informatiepaneel met een toelichting op het gebied dat in beheer is van Dunea. Realiseer je dan dat je in een van de drukste gebieden in Zuid-Holland bent.

Bij knp 3 zie je de eerste infiltratievijvers. Fraai gelegen in de duinpannen, volop in het groen.

Loop daarna even rechtdoor naar het hooggelegen uitzichtspunt. Daar kijk je niet alleen uit op de meertjes, maar heb je ook een weids uitzicht met aan de horizon de skyline van Den Haag – van Scheveningen tot het centrum, met in het midden de watertoren op de Waalsdorper Vlakte. Direct daarna keer je weer terug in de rust van de natuur – en naar de diepe dellen en hoge duinen.

Rond knp 10 passeer je een strandvlakte: een tamelijk vlak gebied, laaggelegen, met diverse begroeiing. Op zulke



vlaktes was vroeger landbouw mogelijk. Hier hebben vermoedelijk ook de naamgevers van deze gebieden gestaan: de boerderijen Kijfhoek en Bierlap. Er zijn geen overblijfselen van, maar de begroeiing heeft duidelijk de sporen van dat verleden in zich. (Buiten dit gebied staat nog de boerderij Meijendel, een vergelijkbaar bouwwerk.) Dan kom je op landgoed Bierlap. Het zal je opvallen dat de

begroeiing heel anders is: waar op Kijfhoek naaldbomen de overhand hebben, zijn het hier vooral loofbomen. Je gaat verder langs het noordelijkste punt van de wandeling (tussen de knp 25 en 24), gelegen in de 'Meeuwenhoek'. In deze hoek reiken de duinen zelfs tot 35 m boven NAP – maar daar hoef je niet per se bovenop te klimmen. In het half-open landschap zie je weer waarom dit een van de fraaiste duinlandschappen van Holland is!



Om te lopen

De rondwandeling (ca 11 km lang), is uitgezet door Veronica Hekking en Flip Bool en volgt de knooppunten van de aanwezige wandelnetwerken. Het startpunt is parkeerplaats Kievitsduin, Meijendelseweg 30, Wassenaar. Met OV is het startpunt bereikbaar vanaf bushalte De Kievit, Wassenaar-Stoeplaan. De routebeschrijving (met routekaart) is te vinden op de website <tevoet.nl>wandelroutes>TeVoetwandelroutes 034. Kijfhoek & Bierlap zijn alleen met een dagkaart toegankelijk, vooraf verkrijgbaar via Dunea.nl of bij bezoekerscentrum de Tapuit. Honden mogen niet mee.

Jos van der Heide, tekst

Foto's: Nelleke Don

Verwacht

De komende periode organiseert TeVoet een aantal (begeleide) Odewandelingen. In ieder geval op zaterdag 15 oktober 2022 de uitgestelde wandeling Gaasperplas en op zaterdag 22 oktober 2022 een rondwandeling bij Dalfsen (Ov). Mogelijk volgen er nog meer. Raadpleeg de agenda op <www.tevoet.nl.>

Omgevingswet: nieuwe kansen voor wandelpaden?

Deel 2: hoe het werkt in de praktijk

De Omgevingswet wordt omschreven als een van de grootste wetwijzigingen sinds de invoering van de Grondwet in 1848. In de vorige Lopend Vuur (april 2022) ben ik nieuwsgierig en actiebereid op zoek gegaan in dit nieuwe wettelijke landschap van de omgevingswet naar handvaten voor belangen van wandelen (over het onverharde pad). Het werd een kronkelweg langs de verschillende bestuurslagen van de overheid, met elk hun eigen Omgevingsvisies, Omgevingsverordeningen en Omgevings- en Uitvoeringsplannen. In onderstaand artikel beschrijf ik een paar nabije concrete voorbeelden en het nut van bestuderen van de taaië beleidstaal en van het inspreken.

Voorbeeld op provinciaal niveau: provincie Utrecht

In Utrecht wordt de Omgevingsvisie op de Utrechtse website*) als volgt samengevat:

'In de Omgevingsvisie staat hoe wij willen dat de provincie Utrecht er in 2050 uitziet. Omdat de ruimte in de provincie beperkt is ... kiezen we voor slim combineren en concentreren. Met slim combineren bedoelen we dat de beschikbare ruimte op meerdere manieren gebruikt kan worden. We combineren het versterken van de rivierdijken met de ontwikkeling van nieuwe fiets- en wandelroutes en nieuwe recreatie- en natuurgebieden. Concentreren betekent onder andere dat nieuwe woningen voornamelijk gebouwd worden dichtbij stations en in steden en dorpskernen. Veel van wat je nodig hebt, is dan in de buurt en goed bereikbaar.'

Uitwerking met bijdrage van TeVoet en Wandelnet

De Omgevingsvisie wordt op provinciaal niveau min of meer geconcretiseerd in de Omgevingsverordening. *'Door de regionale wandelinfrastructuur te borgen in de Omgevingsverordening creëert de provincie Utrecht een mooie kans om als wandelprovincie verder voorop te lopen,'* dachten Wandelnet en TeVoet. Fietsen en wandelen lijkt in de Omgevingsvisie bij de Provincie dezelfde benadering en aandacht te krijgen, in de uitwerking in de Omgevingsverordening ligt dat anders. De reden: fietspaden behoren tot de infrastructuur van de Provincie. Wandelpaden meestal niet, die hebben diverse eigenaren: ze lopen over grond van gemeenten, landgoederen, boeren, waterschap. Wandelnet en TeVoet zijn samen opgetrokken bij het leveren en inspreken van een zienswijze op de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van de Provincie Utrecht. Onze wens is een zelfde instructieregel in de Omgevingsverordening voor zowel wandelen als voor fietsen. Deze wens is helaas niet gehonoreerd. **)

Benaderen van statenleden van verschillende partijen zorgde wel voor een motie die in de Provinciale Staten is aangenomen om o.a. *'in het Programma Recreatie & Toerisme aan te geven hoe de regionale routestructuren worden geborgd, bijvoorbeeld door het formuleren van provinciale kwaliteitskaders en het actief met gemeenten samenwerken om knelpunten in de netwerken op te lossen'*. Het Programma Recreatie is in de Provinciale Staten vastgesteld na de Omgevingsvisie, maar komt (ook na inspraak van TeVoet) niet verder dan de komende jaren *'compleet maken van het wandelnetwerk (dit is onlangs gestart) en het uitvoeren van de verkenning naar noodzaak en mogelijkheden van de revisie van het bestaande wandelnetwerk.'* Daar kunnen wij de Provincie op gaan aanspreken.



Voorbeeld op gemeentelijk niveau: gemeente Utrecht

De stad Utrecht werkt aan het realiseren van de visie om in 2040 "een tienminuten-stad te zijn" *). Mobiliteit is een belangrijk onderdeel en wandelen/lopen horen daarbij. Op de animatie *mobiliiteitsplan 2040* figureren vele 'lopers'. De website van de gemeente: *'Je auto parkeer je aan de rand van de stad en je fiets in één van de fietsenstallingen in de stad. De ruimte die ontstaat, kunnen we zo gebruiken voor groen en voor lopen, fietsen, verblijven en spelen.'* Er wordt veel gesproken over doorgaande fietsroutes. Het belang van doorgaande mooie wandelroutes ontbreekt in de visies. Dan maar na de gemeenteraadsverkiezingen via inspraak en/of politieke partijen meer aandacht voor lopen zien te winnen.

Nut van inspraak en samenwerking met andere organisaties

Het Rijk beschermt alleen de streek- en LAW-paden. De Provincie zorgt voor een wandelroute-netwerk, maar beschermt helaas de paden niet via een instructieregel



voor de gemeenten.**) Of paden behouden blijven en/of er bij komen is afhankelijk van de plannen van de gemeenten en de bereidwilligheid van landeigenaren. Goede formuleringen in deze plannen zijn een belofte voor later om (de politici en ambtenaren van) Provincie en Gemeenten met acties aan te herinneren 'uw beleid is toch stimuleren van wandelen, een goede wandelinfrastructuur enzovoorts en nu maakt u van een onverhard pad een fietspad?' Politieke partijen hebben in hun programma's vaak positieve uitspraken rond wandelen, al dan niet ingefluisterd door hun actieve wandelende politici en leden. Fractieleden zijn blij met steun van belangenorganisaties. Uitvoeringsprogramma's voor recreatie en toerisme worden vormgegeven middels werkgroepen, waaraan belangengroepen en inwoners kunnen bijdragen. Een bijzondere, vaak interessante en soms frustrerende vorm van samenwerking is meedoen aan deze werkgroepen van jouw Provincie of Gemeente. Samenwerking tussen organisaties helpt en geeft meer invloed. Denk aan natuurorganisaties die ook nadelen zien in asfalteren omdat reptielen graag op asfalt liggen op te warmen, en vervolgens worden dood gereden.

De Grote Verbouwing van Nederland begint nu!

De 'Grote Verbouwing van Nederland', noemt minister Hugo de Jonge (Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, CDA) de ingrijpende herinrichting van stad en platteland die na de zomer begint en vele miljarden gaat kosten in NRC van 25 juli 2022. Tot 2050 en verder zal een 'ruimtelijke puzzel' moeten worden gelegd waarin diverse maatschappelijke vraagstukken aan bod komen. Denk aan: woningnood en asielopvang, klimaatverandering en energietransitie,



landbouw en stikstof, milieu en natuur, verkeer en vervoer en de economische ontwikkeling van Nederland. In oktober moeten de provincies plannen gaan maken voor zowel landelijke als regionale doelen. Een jaar later maken het Rijk en provincies nieuwe afspraken over gebiedsontwikkeling. In 2024 moet de aangescherpte Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de langetermijnvisie van het Rijk op de ruimtelijke ordening, van kracht worden. Of en hoe er rekening gehouden gaat worden met wandelaars en waar hun belangen verdedigd kunnen worden? Mogelijk in concrete zin alleen op gemeentelijk niveau. Zullen er weer opnieuw inspraakrondes op het niveau van Rijk en Provincie zijn? En gaat het lukken om dan wel instructieregels voor wandelnetwerken te realiseren? **)

Wandelend Nederland lijdt nog steeds onder de effecten van één van de vorige grote verbouwingen van Nederland: de ruilverkavelingen! Laten we proberen bij deze nieuwe 'Grote Verbouwing van Nederland' de effecten van de vroegere ruilverkavelingen en verdere inperkingen van de mogelijkheden om (onverhard) te wandelen tegen te gaan.

Oproep: volg voor jouw gemeente de ontwikkelingen

Het moge duidelijk zijn dat er veel werk zit aan te komen. Wil jij voor jouw gemeente ontwikkelingen rond wandelen bijhouden? Vertel het TeVoet via Ineke Thierauf, bestuurslid2@tevoet.nl

*) Op de website <tevoet.nl> vind je onder tabblad Belangenbehartiging/Achtergrondinformatie welke websites zijn gebruikt voor dit artikel. Tevens zijn dat de websites waar je meer informatie kunt vinden.

**) Instructieregel behoud regionaal wandelnetwerk: (Artikel 4.x)

- Voor zover een omgevingsplan voorziet in nieuwe ontwikkelingen die het regionaal wandelnetwerk in omvang en kwaliteit belemmeren, wordt rekening gehouden met het belang van de instandhouding en kwaliteit van dit regionaal wandelnetwerk.
- De motivering op een omgevingsplan bevat een beschrijving van de wijze waarop rekening gehouden is met het regionaal wandelnetwerk.

Deze bovenstaande zinnen zijn nuttig als je zelf inspreekt. In veel Omgevingsplannen ontbreekt zelfs voor fietsen een dergelijke instructieregel.

Ineke Thierauf; tekening Len Munnik

Op zoek naar een boeiend cadeau?

Geen idee wat je dit keer je partner, familielid of vriend(in) cadeau kunt geven? Doe een jaarlidmaatschap van TeVoet cadeau voor maar € 12,50. Stuur een mail met de gegevens van de ontvanger naar <ledenadministratie@tevoet.nl>. Hij of zij is daarna een jaar lid van de vereniging en ontvangt de volgende drie nummers van Lopend Vuur.



Regionieuws

Projectvoorstel Haringvlietpad

De eilanden Goeree-Overflakkee, de Hoeksche Waard en Voorne-Putten vormen samen de Zuid-Hollandse Delta en zijn gelegen rond het Haringvliet. De gemeenten op deze drie eilanden bundelen hun krachten op een aantal thema's waaronder toerisme. Doel van deze krachtenbundeling is om de regio sterker te maken met een innovatieve economie, met natuur en duurzame energie. Hiervoor heeft de regio een overeenkomst met het Rijk gesloten. Ondernemers en instellingen kunnen via de regio-organisatie projectvoorstellen doen die voor 50% zullen worden gefinancierd door het Rijk. Zie voor meer informatie: <www.regiozhd.nl>.

Enkele TeVoet'ers van het Wandeloverleg Z-H hebben een projectvoorstel ingediend voor een meerdaagse regionale wandelroute van ca. 120 km rond het Haringvliet dat past binnen het thema toerisme. Het Haringvlietpad maakt gebruik van de drie bestaande netwerken met wandelknooppunten. Met dit project kunnen de bestaande netwerken een kwaliteitsimpuls krijgen door meer onverhard en natuur erin op te nemen. Omdat het hier om Natura 2000 gebieden gaat wordt samenwerking gezocht met de natuurterreinbeheerders.

Hoever staan we nu? Het projectvoorstel van TeVoet is positief ontvangen en ons is gevraagd dit verder uit te werken tot een projectaanvraag. Er zijn inmiddels ook routestudies gedaan en indicatieve begrotingen gemaakt. In de komende maanden vindt overleg met de natuurterreinbeheerders plaats. Zodra de route vastligt kan er een projectaanvraag worden gemaakt met daarbij een planning en begroting. TeVoet is een vereniging met leden als vrijwilligers en geen onderneming die eigenaar wil worden van wandelroutes. Dat betekent dat onze cofinanciering bestaat uit het verschil van ons TeVoet-uurtarief en het uurtarief van een commerciële partij. Het werk van de TeVoet'ers bestaat uit de projectvoorbereiding, het route-ontwerp en de voorbereiding voor de aanbesteding. De uitvoering van het project, zoals de aanleg van het Haringvlietpad en de promotie en het onderhoud ervan, wordt overgelaten aan de wandelnetwerkeigenaren in de regio.

Frans Meijdam, tekst en foto

Nabo Bodegraven


Hoe staat het met het zoeken naar een alternatief voor de afgesloten spoorwegovergang in het Dubbele Wierickepad? Gelukkig is er positief nieuws. De wethouder heeft met ProRail en het Waterschap een oplossing gevonden. De duiker 100 meter ten oosten van de nabo kan worden drooggelegd. Na de onderdoorgang moeten wandelaars dan 100 meter parallel aan het spoor over een kade teruglopen naar de Dubbele Wiericke. Helaas weigert de Gasunie tot heden haar medewerking, omdat er onder deze kade een gasleiding loopt. TeVoet wil nu, liefst samen met de gemeente, contact leggen met de Gasunie.

Daarnaast heeft TeVoet samen met andere organisaties een brief gestuurd naar de 2e Kamer en de Staatssecretaris van I&W (zie het bericht op de TeVoet-website van 16 juni 2022). De brief gaat over de onevenredige nadelige effecten van de huidige aanpak van de onbewaakte overwegen. De nabo bij Nieuwerbrug is één van de drie casussen in de brief. Wij pleiten voor maatwerkoplossingen, 100 % financiering door het rijk en heel belangrijk, een integrale belangenafweging die nu vaak ontbreekt. De effecten van de sluiting van een nabo, zonder dat er een alternatief is raakt namelijk niet alleen de inwoner en de wandelaar, maar ook de leefbaarheid, de volksgezondheid en het klimaat. Helaas heeft dit lobbywerk tot heden niets opgeleverd.

Wel heeft begin juni de Raad van State (RvS) een advies openbaar gemaakt over de wijziging van de Spoorwegwet. Vooral Interessant daarin is de alinea over de vergoeding van de kosten. De invoering van een zorgplicht voor veilig gebruik van overwegen brengt kosten met zich mee voor de wegbeheerder (veelal gemeenten). Die moet immers maatregelen treffen. Maar zeker ook een aanwijzing tot het sluiten van een overweg, brengt kosten met zich mee. Niet alleen de sluiting als zodanig, maar ook bijkomende kosten zoals het omleiden van een weg of het aanleggen van een tunnel. De toelichting bij de wet besteedt daar nauwelijks aandacht aan. De RvS adviseert om inzicht te geven in de financiële gevolgen van het wetsvoorstel voor gemeenten en hoe die financiële gevolgen kunnen worden opgevangen.

Eeffien Huizing





3 maanden heeft ProRail tellingen verricht: maar liefst 1.300 personen per week maken gebruik van de nabo Leyduin

Nabo's Alverna en Leyduin

Eindelijk goed nieuws uit Heemstede? Gemeente en ProRail tekenden in april een intentieovereenkomst om een tunneltje te realiseren ter vervanging van de onbewaakte spoorovergang (nabo) voor langzaam verkeer bij Leyduin. Maar is dat niet te vroeg gejuicht? Er is nog geen realisatieovereenkomst. Er is nu geld voor het doen van verkennend onderzoek en het maken van een uitvoeringsplan. Maar realisatie kan pas van start gaan als dat uitvoeringsplan en de bijbehorende kosten, te delen door beide partijen, wordt geaccepteerd. Het is aan de gemeenteraad om budget beschikbaar te stellen. Het streven is dat de raad in december besluit. Doet zij dat positief, dan zouden we eind volgend jaar door een tunneltje kunnen. In het werkatelier van eind augustus hebben ProRail en haar adviseurs de wensen van de stakeholders geïnventariseerd. De rode draad: een voetgangerstunnel, geschikt voor 'fiets aan de hand' en de scootmobiel. Nu zijn eerst de ontwerpers en de financiële specialisten aan zet. Hoe was het ook al weer? Al vele jaren werd gestreden over de opheffing van twee nabo's voor langzaam verkeer in Heemstede en de toegankelijkheid van een aanhakend laantje dat deels ook in Bloemendaal ligt. Beide overwegen en de aanhakende laantjes zijn belangrijke verbindingen voor met name wandelaars vanuit woonwijken naar de binnenduinen. Demonstraties gaf het, druk bezochte hoorzittingen en gerechtelijke procedures van samen optrekkende Fietsersbond en Wandelnet om overheden te activeren of terecht te wijzen, bij herhaling tot bij de Raad van State (RvS).

In het begin spitsten de zaken zich toe op het laantje van Alverna waar ProRail in 2014 de overweg botweg afsloot. Nadat de gemeente in eerste instantie weifelend optrad richting ProRail werd zij via rechter en RvS in 2015 gemaand dat het om een openbare weg ging en dat zij uitvoering moest geven aan haar op grond van de Wegenwet toebedeelde handhavingstaak. Toen zij dat deed en ter behoud van de overweg weigerde de openbaarheid op te heffen ging ProRail in beroep bij het provinciebestuur. Dat achtte het argument van ProRail dat opheffing nodig was met het oog op de veiligheid wel voldoende valide – ook al werd hiervoor geen cijfermatige onderbouwing gegeven. Zij beëindigde in 2017 de openbaarheid. Een rechtsgang hiertegen door Fietsersbond en Wandelnet strandde bij de RvS. Voor velen onbegrijpelijk, maar bestuursrechter en RvS

toetsten niet inhoudelijk maar marginaal. En de Wegenwet geeft uiteindelijk politieke organen de bevoegdheid te beslissen, ongeacht de kwaliteit van de inhoudelijk afweging.

Al die commotie en strijd rond Alverna heeft er via deze omwegen wel toe geleid dat partijen het belang zijn gaan inzien van kruisingsgelegenheid van het spoor voor langzaam verkeer. Dat is in ieder geval zo aan deze dichtbevolkte Randstad-rand. Bijgevolg is de nabo Leyduin nog steeds in gebruik. Ons inziens is die veilig genoeg, maar aangezien ProRail vasthoudt aan haar gelijk wordt straks belastinggeld gestoken in een kostbaar tunneltje. Mits de gemeenteraad in december 2022 budget voor een tunneltje beschikbaar stelt.

Jeroen Jacobse en Peter Oosterling; foto: Peter Oosterling

Actie tot behoud pont bij Nieuwer ter Aa

Op dinsdag 28 juni hebben Actiecomité "Laat ons niet zwemmen", Fietsersbond, Landelijk Fietsplatform, TeVoet, Vrienden van de Voetveren en Wandelnet de petitie 'De pont bij Nieuwer ter Aa moet blijven' aangeboden aan de Tweede Kamer. Ruim 6400 mensen ondertekenden deze petitie. De organisaties achter de petitie roepen Rijkswaterstaat, de minister en de Tweede Kamer op om de pont niet uit de vaart



te nemen voor er een goed alternatief is. Meer duidelijkheid volgt waarschijnlijk in het volgende debat, ergens in het najaar. Er is goede hoop dat de minister serieus nadenkt over een nette oplossing. In elk geval zijn verdere gesprekken aangekondigd van het ministerie van I&W met de Provincie en Rijkswaterstaat.

Ineke Thierauf

Nieuw regiocontact Noord-Holland Noord

Nadat Fred Triep, die regiocontactpersoon van TeVoet NH was, besloot daarmee te stoppen, heb ik aangegeven een deel van zijn taak over te nemen. Noord-Holland boven de lijn Edam-Purmerend en Castricum is mijn aandachtsgebied en ik zal daar proberen initiatieven en activiteiten aan te sturen.

Mijn naam is Johan Zutt. Ik woon in Heerhugowaard en sinds een paar jaar met pensioen. Fietsen, wandelen en schaatsen zijn mijn liefhebberijen. Verder ben ik geïnteresseerd in de geschiedenis van het landschap (o.a. als lid van het West-Fries Genootschap) en in wilde planten. Het is de bedoeling, dat TeVoet-leden mij zien als een verbindende schakel. Als er iets speelt op het gebied van wandelen en onverharde paden in de kop en het midden van de provincie wil ik dat graag weten via: <noord-holland-noord@tevoet.nl>. In overleg kunnen we dan besluiten hoe er vervolgens moet worden gehandeld. Ik heb er zin in.

Johan Zutt

Een ànder boerengeluid ...

Ben je inmiddels het eenzijdige geluid uit de kring van Agractie en FDF een beetje beu? Dan is het tijd om je te laten inspireren door boeren die het stikstofprobleem niët ontkennen en constructief werken aan oplossingen. Zoals bijvoorbeeld **Caring Farmers**. De onder deze naam georganiseerde boeren werken aan een vorm van voedselvoorziening die opereert binnen de grenzen van de natuur. Een voedselsysteem waarin boer en klant elkaar kennen, waarbij de biodiversiteit toeneemt en waarbij dieren meehelpen de kringloop te sluiten. Dat vergt een verandering die boeren niet alleen kunnen realiseren. Zij roepen daarbij de hulp in van consumenten, wetenschappers en ketenpartijen. Caring Farmers wil deze groepen verbinden. De consument kan zijn steentje bijdragen door te kiezen voor lokale en biologische agrarische producten. Tot de initiatienemers behoren Annette Harberink, boerin van Natuurderij Keizersrande (zie artikel over Salland in LV 04-2021), en Geert van der Veer, die eerder **Herenboeren** oprichtte. Een Herenboerderij is een duurzaam opererend, coöperatief gemengd bedrijf met een boer/bedrijfsleider in loondienst die werkt voor de leden van de coöperatie die de producten afnemen voor eigen gebruik. Er zijn er inmiddels 15 in ons land. Zowel Caring Farmers als Herenboeren zijn ondertekenaars van het Groenboerenplan dat in juli is aangeboden aan de ministers van LNV en Natuur & Stikstof. Meer informatie op <carinfarmers.nl>, <herenboeren.nl> en <toekomstboeren.nl/groenboeren>.



Ledenwerving

In de terugblik op de ledenvergadering kwam het ook al ter sprake: voor het borgen van de continuïteit van de vereniging is groei van het ledental nodig. Een commissie gaat het bestuur adviseren hoe ledenwerving effectiever kan worden aangepakt. Mocht je als individueel lid ideeën of suggesties hebben hierover, stuur dan een mail naar <ledenadministratie@tevoet.nl>.

Leden kunnen zelf ook wat doen aan de aanwas van leden! Ongetwijfeld ken je in je omgeving mensen die graag wandelen. Wijs ze op onze vereniging en probeer ze lid te maken, eventueel via het geven van een cadeaulidmaatschap voor bijv. een verjaardag. Exemplaren van Lopend Vuur zijn daarvoor beschikbaar, evenals onze nieuwe flyer.

Weet je dat TeVoet 3 soorten lidmaatschap kent?:

1. Gewoon lidmaatschap: Je krijgt dan het blad Lopend Vuur. Contributie op dit moment: € 17,50 per kalenderjaar
2. Partnerlidmaatschap: Voor het partnerlidmaatschap is een vereiste dat je op het zelfde adres woont als je partner (gewoon lidmaatschap) en je krijg geen Lopend Vuur. Contributie € 10,00 per kalenderjaar.
3. Cadeaulidmaatschap: Zie de advertentie op bladzijde 17.

Aanmeldingsformulieren staan op de website en zijn ook aan te vragen via <ledenadministratie@tevoet.nl>.

Zoals te zien is op de foto was TeVoet dit jaar weer met een kraam aanwezig in Alblasserdam op de 'Beter naar Buiten Fair' van Antilope.



Eigen postzegels

Sinds begin dit jaar gebruikt TeVoet postzegels met het logo. Na vragen heeft het bestuur besloten om de leden de mogelijkheid te geven deze postzegels bij de penningmeester te kopen. Een mooie manier om TeVoet te promoten en aan meer naamsbekendheid te helpen.

De kosten van 10 stuks (minimum aantal) is € 10,20 + € 2,00 verzendkosten, te bestellen via <penningmeester@tevoet.nl>

